

Bosnian

PRVA POMOĆ KOD NAPADA

Epilepsy Australia

Australijska najveća potrošački vođena organizacija za epilepsiju

ŠTA JE EPILEPSIJA?

Epilepsija je poremećaj funkcije mozga koji se manifestuje u obliku napada koji se ponavljaju.

ŠTA JE NAPAD?

Svaka naša misao, osjećaj i akcija se kontrolišu moždanim ćelijama koje međusobno komuniciraju putem električnih impulsa. Napad se desi kada iznenadna eksplozija električne aktivnosti poremeti normalnu strukturu tog procesa. Komunikacija između ćelija se izmiješa i naše misli, osjećanja i pokreti postanu trenutno poremećeni i nekontrolisani.

Iako napadi izgledaju zastrašujuće, najčešće prestanu bez ikakve intervencije. Kad se napad završi, osoba polako postane svjesna i vrati orijentaciju bez ikakvih loših posljedica. Velika većina ljudi sa dijagnozom epilepsije kontrolišu napade pomoću lijekova.

Prepoznavanje napada

Mada su napadi vrlo složeni, po međunarodnom dogovoru spadaju u dvije kategorije: parcijalni ili centralizovani na jednoj strani i generalizirani na drugoj. Parcijalni ili centralizovani napadi krenu u jednom **dijelu** mozga (tj u žarišnom dijelu mozga) i utiču na dio tijela kojim upravlja ta strana mozga. Generalizirani napadi obuhvataju cijeli mozak, pa dakle obuhvataju i cijelo tijelo.

■ Jednostavni parcijalni napadi

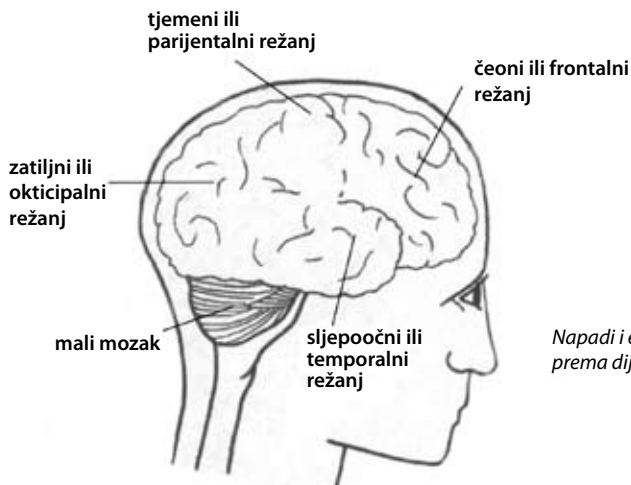
Jednostavni parcijalni napadi su lokalizirani napadi koji utiču na samo jedan dio mozga. Simptomi koje osoba osjeća zavise od funkcije koju taj dio mozga kontroliše. Napad može da izazove nekontrolisani pokret ili kočenje noge ili ruke, déjà vu osjećaj, neprijatan miris ili okus, ili osjećaj treme ili povraćanja u stomaku. Osoba je potpuno svjesna tokom cijelog napada. Napad obično traje kraće od minute i osoba se onda povraća. Kad se parcijalni napad proširi i počne da utiče na cijeli mozak, to se zove sekundarni generalizirani napad.

Parcijalni ili centralizirani napadi započnu na jednoj strani mozga.

Napadi koji krenu na jednoj strani mozga se mogu proširiti na cijeli mozak i postati sekundarni generalizirani napadi.

Napadi i epilepsija ponekad dobiju ime prema dijelu mozga u kojem napad krene.

■ Kompleksni parcijalni napadi

Ovaj tip napada također utiče na samo jedan dio mozga, ali je svjesno stanje osobe promijenjeno. Osoba često izgleda konfuzna i zbunjena i ponekad radi neuobičajene stvari, na primjer igra se sa svojom garderobom, mrda ustima kao da žvače ili pravi neuobičajene zvuke. Napad obično traje jednu do dvije minute, ali osoba može biti konfuzna ili pospana još nekoliko minuta do nekoliko sati nakon napada.

■ Absence (apsans) napadi [ranije poznati kao *petit mal*]

To je generalizirani napad koji utiče na cijeli mozak i čest je kod djece. Kod ovog tipa napada, osoba izgubi osjećaj za okolinu, ali vrlo rijetko padne. Ljudi jednostavno kao da bulje u prazno, oči im se mogu prevrnuti ili očni kapci drhtati.

Ponekad može biti teško odrediti razliku između apsans napada i sanjarenja. Međutim, apsans napadi krenu iznenada, traju nekoliko sekundi, onda iznenada prestanu i osoba nastavi da radi šta je prije radila. Iako traju samo nekoliko sekundi, ovi napadi se mogu javiti nekoliko puta dnevno i to može negativno uticati na učenje.

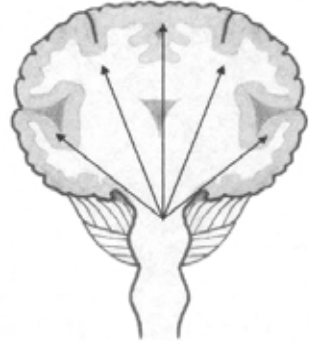
■ Myoclonic (miokloni) napadi

Miokloni napadi su nekontrolisani trzaji mišića. Ovi trzaji se obično javljaju odmah nakon buđenja ili pred odlazak u krevet kad je osoba umorna. Kao i kod generaliziranog napada, pojavi se gubitak svijesti, ali na vrlo kratko i jedva je primjetan.

■ Tonic clonic (toničko-klonički) napadi [ranije poznati kao *grand mal*]

Toničko-klonički napadi su generalizirani napadi koji obuhvataju cijeli mozak. Većina ljudi misli upravo na ovaj tip napada kad misle na epilepsiju. Neki ljudi mogu pred sami početak napada osjetiti predosjećaj (auru), kao što je déjà vu osjećaj, čudan osjećaj u stomaku ili čudan ukus ili miris. Sam predosjećaj (aura) je u stvari jednostavni parcijalni napad.

Tokom toničko-kloničkog napada tijelo osobe se ukoči i osoba padne (tonička faza). Udovi počnu da se trzaju u jakim simetričnim, ritmičnim pokretima (klonička faza). Osobi može da kapa iz usta, mogu postati modri ili crveni u licu, ili mokriti/prazniti crijeva bez kontrole.

Napadi koji obuhvataju cijeli mozak se zovu primarni generalizirani napadi.

Iako je ovaj tip napada izgleda jako neprijatno za okolinu, sam napad najvjerovatnije neće povrijediti osobu koja ima napad. No međutim, osoba može povratiti ili se ugristi za jezik i može se povrijediti ako udari u neki predmet u blizini kad padne ili kad se tresu. Napad obično prestane nakon nekoliko minuta. U tom trenutku osoba je obično zbunjena i pospana. Može imati glavobolju i željeti da spava. Pospanost može trajati nekoliko sati.

■ Tonic (tonički) napadi

Tonički napadi su generalizirani napadi koji prouzrokuju kočenje mišića i ako osoba stoji, pašće na pod sa velikom težinom. Ovi napadi se mogu javiti u grupama u toku spavanja, ali ako se dese kad je osoba budna, često mogu prouzrokovati povrede glave. Ako je zgodno, može se savjetovati da osoba nosi zaštitnu kacigu da izbjegne povrede. Potražite medicinsku pomoć ako je osoba povrijeđena.

■ Atonic (atonički) napadi

Atonički napadi su generalizirani napadi koji utiču na čvrstinu mišića i prouzrokuju pad osobe. Ovi napadi, koji se često zovu i 'napadi padanja' ili astatički napadi, mogu prouzrokovati povredu glave ili lica. Savjetuje se nošenje zaštitne oprema za glavu da se izbjegnu stalne povrede. Oporavak je obično vrlo brz. Potražite medicinsku pomoć ako je osoba povrijeđena.

PRVA POMOĆ KOD NAPADA

Šta treba uraditi kad neko ima napad, zavisi od vrste napada.

■ TONIC CLONIC (TONIČKI-KLONIČKI) NAPADI

Konvulzivni ili toničko-clonički napad počinje tako što osoba izgubi svijest, naglo se ukoči, padne i počne da se tresse.

Kako pomoći:

- ✓ **Ostanite uz osobu** – ostanite prisebni.
- ✓ **Obratite pažnju na vrijeme/dužinu napada.**
- ✓ **Zaštitite je od povrede** – Sklonite sve tvrde predmete u okolini. Stavite im nešto mekano pod glavu. Raskopčajte tijesnu odjeću.
- ✓ **Nježno okrenite osobu na stranu** – čim je to moguće da biste im olakšali disanje.
- ✓ **Uspostavite razgovor** tako da znate da su povratili svijest.
- ✓ **Umirujte osobu**
- ✓ **Uklonite posmatrače**

- ✗ **Nemojte** im silom zaustavljati pokrete.
- ✗ **Nemojte** im ništa silom stavljati u usta.
- ✗ **Nemojte** im davati vode, tablete ili hranu sve dok se potpuno ne osvijeste.

Poslije napada osobu treba okrenuti na lijevu stranu. Zapamtite da postoji mala opasnost od povraćanja poslije napada, prije nego što osoba postane potpuno svjesna. Zato im treba okrenuti glavu tako da bi tekućina od povraćanja iscurila iz usta bez udisanja. Ostanite sa osobom dok se on/ona ne povрати (5 do 20 minuta).

Pozovite hitnu pomoć na 000 ako:

- ✓ Napad traje duže od 5 minuta ili odmah uslijedi drugi napad.
- ✓ Osoba nije povratila svijest u roku od 5 minuta od prestanka napada.
- ✓ Napad se desi u vodi.
- ✓ Osoba je povrijeđena.
- ✓ Osoba je trudna il ima dijabetes.
- ✓ Znate ili mislite da im je to prvi napad.
- ✓ Niste sigurni šta da radite.

Kompleksni parcijalni napad

Kod ove vrste napada može izgledati da osoba ne reagira ili da je konfuzna. Mogu postojati automatski pokreti kao što je mljackanje ustima, nekontrolisani ili nespretni pokreti rukom. On ili ona mogu imati čudno ponašanje za koje se može pomisliti da je prouzrokovano upotrebom alkohola ili droge.

- ✓ U toku kompleksnog parcijalnog napada možda morate nježno usmjeriti osobu da izbjegne prepreke i opasna mjesta.
- ✓ Kad napad prestane, uspostavite komunikaciju i pitajte osobu da li je dobro.
- ✓ Pozovite hitnu pomoć ako osoba ne počne da se oporavlja nakon 15 minuta.

Apsans napad

Apsans napad prouzrokuje kratkotrajni gubitak svjesnosti okoline. Osoba bulji u prazno, oči mogu otići na gore i treperiti. Ovakvo stanje može izgledati kao sanjarenje. Shvatite da se desio napad, ohrabrite osobu i ponovite informaciju koja je možda propuštena u toku napada.

PRVA POMOĆ ZA NAPADE KOJI SE DESE

U VODI

U izvjesnim situacijama, gubitak svijesti je izuzetno opasan i hitna pomoć mora da bude više nego rutinskis procedura. Napad u vodi je opasan po život.

Ako neko ima napad u vodi, npr. u kadi, bazenu:

- ✓ Poduprite osobu u vodi sa glavom nagetom tako da lice i glava budu iznad površine.
- ✓ Sklonite osobu iz vode čim su prestali pokreti prouzrokovani napadom.
- ✓ Provjerite da li osoba diše. Ako ne, odmah primijenite CPR (vještačko disanje).
- ✓ Pozovite hitnu pomoć. Čak i ako osoba izgleda kao da se potpuno opravila, on ili ona moraju imati kompletni ljekarski pregled. Udisanje vode može prouzrokovati oštećenje pluća ili srca.

Upozorenje: Ako se napad desi u toku plivačkih aktivnosti, ali izvan vode, osoba ne bi trebalo da nastavi sa plivanjem i vodenim sportovima tokom dana, čak i ako izgleda da je osoba potpuno oporavljena.

PRVA POMOĆ ZA NAPADE KOJI SE DESE U INVALIDSKIM KOLICIMA

Ako neko počne da ima napad dok:

Sjedi u invalidskim kolicima

Sjedi u autobusu, vozu ili tramvaju

Pričvršćen je pojasom u dječijim kolicima

Ostanite mirni, stanite i posmatrajte

Nemojte pokušavati da zaustavite napad.

Nemojte osobi ništa stavljati u usta.

Nemojte pokušavati da ih pomaknete iz položaja u kome se nalaze – u većini slučajeva sjedalo ih malo pridržava.

Međutim, ako im u ustima ima hrane, vode ili ostataka povraćanja, morate odmah osobu izvaditi iz sjedala i okrenuti na stranu.

Ako to ne možete uraditi, primijenite ovdje navedene korake.

Tokom napada:

- ✓ Zaštitite osobu od pada ako nema pojasa. Provjerite da li su invalidska ili dječija kolica zakočena.
- ✓ Zaštitite osobu tako što ćete joj pridržavati glavu.
- ✓ Nešto mekano ispod glave će im pomoći ako oslonac za glavu na kolicima nije udoban.
- ✓ Provjerite da li treba da sklonite bilo koje tvrde predmete koji im mogu prvenstveno ozlijediti ruke i noge.
- ✓ Ponekad, ako je pristup zraka blokiran, treba izvaditi osobe iz kolica na kraju napada.
- ✓ Osobe obično povrate svijest u toku nekoliko minuta. Ohrabrite osobu i recite im šta se desilo.

Svijest se obično vraća za nekoliko minuta. Ohrabrite osobu i recite joj što se dogodilo.

Ova informacija je prilagođena iz Epilife: uputstvo za postupanje sa epilepsijom Epilepsy Australia (Epilepsija Australija). Drugo izdanje 2004.

Epilepsy Australia

Australijska najveća potrošački vođena organizacija za epilepsiju

Epilepsy Australia Ltd (Epilepsija Australija)

Direkcija
818 – 822 Burke Road
Camberwell Vic 3124
Tel 03 9805 9111
Fax 03 9882 7159

epilepsy@epilepsy.asn.au
www.epilepsyaustralia.net

Epilepsy ACT (Epilepsija ACT)

27 Mulley St Holder ACT 2611
Tel 02 6287 4555
Fax 02 6287 4556

epilepsy@epilepsyact.org.au
www.epilepsyact.org.au

Epilepsy Australia in NSW (Epilepsija Australija u NSW)

PO Box 1049 Baulkham Hills NSW 2153
Tel 02 9674 9966
Fax 02 9620 7087

epilepsy@epilepsyaustralia.net

The Epilepsy Centre (Centar za epilepsiju)

266 Port Rd Hindmarsh SA 5007
Tel 08 8445 6131
Fax 08 8445 6387

enquiries@epilepsycentre.org.au
www.epilepsycentre.org.au

Epilepsy Association of Tasmania Inc

PO Box 562 Burnie Tas 7320
Tel 03 6431 7848
Fax 03 6431 5566

etas.nw@bigpond.net.au
www.epilepsytasmania.org

Epilepsy Association of Western Australia Inc (Asocijacija za Epilepsiju Zapadne Australije)

The Niche
11 Aberdare Rd Nedlands WA 6009
Tel 08 9346 7699
Fax 08 9346 7696

epilepsy@cnswa.com
www.epilepsywa.org.au

Epilepsy Foundation of Victoria (Fondacija za epilepsiju Viktorije)

818 Burke Rd Camberwell Vic 3124
Tel 03 9805 9111
Fax 03 9882 7159

epilepsy@epilepsy.asn.au
www.epinet.org.au

Epilepsy Queensland Inc (Epilepsija Queensland)

Level 2 Gabba Towers
411 Vulture Street Woolloongabba Qld 4102
Tel 07 3435 5000
Fax 07 3435 5025

epilepsy@epilepsyqueensland.com.au
www.epilepsyqueensland.com.au

Za dodatne informacije o epilepsiji, tretman i postupanje sa epilepsijom, nazovite

1300 852 853

Napomena: Iako su informacije izložene ovdje po našem mišljenju tačne i korisne, ovo nije zamjena za direktan kontakt sa organizacijom za epilepsiju u vašoj okolini ili sa odgovarajućim medicinskim osobljem.